

עלון שבועי מבית "בני אמוס" וכל מאמיניהם

חג הפסח

פניני תפילה ואמן על סדר ההגדה

מאוצרות אמונים

הודאה גם על בן שאינו חכם

"ברוך המקום, ברוך הוא. ברוך שנתן תורה לעמו ישראל, ברוך פנך ארבעה בנים דבורה תורה..."
ארבע פעמים נאמר 'ברוך' כנגד כל בן ובן מארבעת הבנים. דרש מלך הגאון החיד"א: כשם שהזוכה לבן חכם מברך ומודה לה' על שמחתו, ככתוב (משלי יא): 'בן חכם ישמח אב', כך גם מי שיש לו בן מאחד הסוגים האחרים; דשע, תם או שאינו יודע לשאול צריך להודות עליהם, שהרי כבר אמרו חז"ל (ברכות לו ב): 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה'.
הגש"פ שמחת הרגל"

זהותו של מחבר ההגדה

עובדה מעניינת אמר הרב ר' בונים מפשיסחא: נוסח ההגדה, ובפרט לשון 'ברוך המקום ברוך הוא', מוכיחים כי אליהו הנביא חיבר את סדר ההגדה של פסח, כי פעמים רבות מצינו אף בתנא דבי אליהו שנאמרה לשון: 'ברוך המקום ברוך הוא'.
הגש"פ צמח מנחם בהקדמה
ועל פי דברי הרוקח (בהקדמה) שצריך כל מחבר להזכיר שמו בתחילת ספרו, ניתן לומר שאף אליהו רמז שמו במילה הפותחת את סדר ההגדה: 'הא לחמא עניא' - 'הא' ראשי תיבות: הנביא אליהו.

הקדוש ברוך הוא פותח לשאינו יודע לשאול

"וְשִׁאֲנוּ יוֹדֵעַ לִשְׁאֹל - אֶת פֶּתַח לוֹ"
בשעת אמירת סדר ארבעת הבנים, רגיל היה הרה"ק רבי יהושע מבעלזא לחזור על דברי הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב ז"ע: 'טוב מכולם הוא הבן שאינו יודע לשאול', ובאיר: כאשר יצטרך יהודי לישועה, רגיל הוא לעמוד בתפילה ולבקש מהבורא לתבן על מה שלפי דעתו חסר לו. אולם באמת התפילה הנעלית ביותר היא דווקא כשאין האדם מפרש כלל את חסרונו, לו, אלא מתפלל לפני הקדוש ברוך הוא שימלא את כל חסרונו, מתוך אמונה תמימה שבודאי יודע הבורא יתברך בעצמו מה שחסר לו.

ועל כך רמז כאן בעל ההגדה: 'ושאינו יודע לשאול' - מי שאינו יודע מה לבקש, רק שם בטחונו בבורא שימלא לו את חסרונו, 'את פתח לו' - הקדוש ברוך הוא בעצמו יפתח לו שערי רחמים וימלא את חסרונו.

הגש"פ לית חן

שיר של הודאה בלא בקשה

"וְנוֹדָה לֶךְ שִׁיר חֲדָשׁ עַל גְּאֻלָּתְנוּ וְעַל פְּדוּת נַפְשֵׁנוּ"
ידועה היא המשלה של מדוע זקוקים אנו לשיר חדש, וכי איזה חיסרון יש בשיר הישן?

פירש הגאון רבי יוסף שאול נתנזון זצ"ל:

יסוד ידוע הוא בהלכות תפילה (ראה טור הארוך על התורה בראשית כט ל) שתמיד יש להסמך בקשה להודאה. יסוד זה ניכר אף בברכה זו, שלאחר ההודאה על העבר - 'אשר גאלנו', מיד אנו מבקשים על העתיד: 'כן יגיענו... ה' אלוקינו... למועדים' (ראה שו"ת דברי יציב, ליקוטים ס"ה).

עובדה זאת תקפה לתקופת הגלות, אך לעתיד לבוא, כאשר יתגשמו נבואות אחרית הימים ושוב לא תבוא צרה בגבולנו, אזי נשבח ונודה ללא צורך בבקשה, כנאמר (ישעיה נ ו): 'כִּי בֵּיתִי בֵּית תְּפִלָּה יִקְרָא לְכָל הָעַמִּים'. היינו שרק 'העמים' יצטרכו ל'בית תפילה' - להתפלל ולהתחנן בו, אך בעבורנו יהיה בית המדש כ'בית שבח' בלבד. לכן מבקשים אנו בסיום הברכה: 'ונודה לך שיר חדש על גאולתנו' - כי עד לגאולתנו יהיה השיר של שבח ושל הודאה, ומעתה הגאולה יהיה בו שבח בלבד.
הגש"פ דברי שאול

מברכים 'ברכת המצות' על ברכה שחיובת תמיד וקבוע. לפיכך אין מברכים על ההודאה על נסי מצרים, שהרי חייב אדם לזכור בכל יום את נסי יציאת מצרים, ככתוב (דברים טו א): 'לְמַעַן תִּזְכֹּר אֶת יוֹם צֵאתְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ'. והיות שמצוות הסיפור בליל הסדר הינה חלק בלתי נפרד ממצוות הזכירה התמידית, על כן אין לברך עליה.

ג. רבי ישמעאל הכהן רבה של מודינא שבאשכנז (ר"ב פסח קדש אות ב) הביא בעניין זה את הכלל הידוע (ראה שו"ת הרשב"א ח"א סי' יח) שאין מברכים על מצווה שאינה תלויה כולה ביד העושה, מפני שאפשר שלא יתמצה חבירו ותבטל המצווה. לכן מצווה זו, שעיקר קיומה הוא בדרך תשובה לשאלה של אחר (שירע א"ח תעג ז), כלשון הפסוק (שמות יג יד): 'וְהָיָה כִּי יִשְׁאַלְךָ בִּנְךָ', ותלויה היא בדעת אחרים - אין לברך עליה.

יציאת מצרים ואמן

"מִשְׁפָּה בְּרִי אֱלֹהֵינוּ וְרִבִּי יְהוֹשֻׁעַ וְרִבִּי אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה וְרִבִּי יִצְחָק וְרִבִּי טַרְפוֹן"

האותיות הראשונות בשמותיהם של התנאים הללו - אליעזר, יהושע, אלעזר, עקיבא, טרפון, מניין צ"א כגימטריה של אמן.

כי כשם שמטרת העיסוק בסיפור יציאת מצרים היא הגברת האמונה בלב האדם, כך גם עניית אמן נתקנה להשריש האמונה בלב האדם, כפי שכתב רש"י (שבת קט ב) שהעונה אמן 'מעיד על בוראו, שהוא אל-מלך נאמן'.

הגש"פ עולת מועד

לימוד כוונת אמן

"צא ולמד"

בדרך רמז אמר 'החזקה מלובלין': המילה צא הינה בגימטריה 'אמן', הכוללת את שמות הו"ה ואדני. וניתן לדרוש: 'ולמד צ"א' - על כל אדם מוטלת החובה ללמוד ולהרגיל עצמו לכוון את הייחוד הקדוש של הו"ה ואדנות הכלול בתבנית 'אמן'.

'אמרי יוסף' דרושים להקפות ג

מפורסם וידוע שהיה 'החזקה מלובלין' נוהג מדי יום בימיו לקרוא אליו לילד שיאמר לפניו ברכות השחר כדי שיוכל לענות אחריו אמן.

'שמן הטוב' ב' כה

עונש המזלזל באמן

"אֵלֹ עֶשֶׂר מִפְּטֵי שְׁהֵיבָה הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא עַל הַמַּצְרִים בְּמִצְרַיִם... חֲשֵׁף"

בזהר הקדוש (וילך רפה ב) מובא שהמזלזל בעניית אמן יידון לעתיד לבוא בחושך ואפלה, ויירד למדור התחתון שבגיהנום. רמז לדבר נוכל ללמוד מכך שלאחר מכת חושך נאמר (שמות יא ח): 'צֵא אֶתָּה וְכָל הָעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלֶיךָ' 'צא' בגימטריה אמן, לרמז שבאמצעות עניית אמן יינצל האדם מחושך ומאפלה.

שלושים ושתיים ברכות בלילה אחד!

"שְׁחִינּוּ וְקִיּוּנוֹ וְהִגִּיעֵנוּ לְזֶמַן הַזֶּה" כתב הרה"צ רבי שמואל הומינר:

"בא אחי וראה כמה ברכות אנו זוכים לברך בלילה הקדוש והטהור הזה: ארבע ברכות דקריאת שמע, שבע ברכות דתפילת שמונה עשרה, שתי ברכות דהלל, שלוש ברכות דקידוש, 'בורא פרי האדמה' דכרפס, 'אשר גאלנו', שלוש פעמים 'הגפן' - על שלוש הכוסות הנוספות על כוס הקידוש, 'על נטילת ידיים', 'המוציא', 'על אכילת מצה', 'על אכילת מרור', ארבע ברכות דברכת המזון, 'מלך מהולל בתשבחות', ברכה מעין שלוש ברכות 'המפיל', סך הכול ל"ב ברכות.

וכשייתן לנו השם יתברך במהרה את בית מקדשנו גברך עוד שתי ברכות: 'על אכילת הזבח' - על חגיגת ארבעה עשר, ו'על אכילת הפסח' - על אכילת קרבן פסח".

כאן המקום להוסיף, כי כמה מברכות אלו הן נדירות ביותר וניתן לברך רק פעם אחת בשנה. על כן בודאי ראוי ונכון לברך בשלמות באוזני מי שיענה אחריהן אמן (ראה זוהר עקב רעא א).

מצה בלא 'שבע ברכות'

"הָא לַחְמָא עֲנִיא"

בירושלמי (פסחים י א ע"ש) השוו חז"ל את האוכל מצה בערב פסח למי שנושא אשה בלא חופה, ונראה כי קשר הדוק קיים בין השניים:

כשם שבנישואי אישה יש לברך את שבע הברכות הנאמרות בסעודת הנישואין, כך גם באכילת מצה יש לברך שבע ברכות קודם אכילת המצה: א. 'בורא פרי הגפן' על כוס ראשונה ב. ברכת קידוש היום ג. 'שהחינו' ד. 'בורא פרי האדמה' על הכרפס ה. 'בורא פרי הגפן' על כוס שנייה ו. 'המוציא' ז. 'על אכילת מצה'.

'שבלי הלקט' סי' רח

ברכה על מצוות ה'הגדה'

"מִצְוָה עֲלֵינוּ לְסַפֵּר בְּיִצִּיאת מִצְרַיִם" רבים שאלו: הלאו כפי יציאת מצרים בליל הסדר הוא מצוות עשה, ואם כן מדוע אין אנו מברכים עליו ככל המצוות: 'אשר קדשנו במצוותיו וצונו על סיפור יציאת מצרים'?

כמה יישובים ניתנו לקושי זה:

א. 'שכתבו כי אחת מהברכות שאנו מברכים בלילה זה מתייחסת גם למצוות סיפור יציאת מצרים, ושלוש שיטות מצינו בעניין: א. האבודרהם (סדר ההגדה) כתב שברכת הקידוש שבה אנו מוכרים 'זכר ליציאת מצרים', מועילה גם למצוות יציאת מצרים.

ב. 'השבלי הלקט' (סי' ריח) כתב שברכת 'אשר גאלנו' שאנו אומרים בסוף סדר ההגדה משמשת גם כברכת המצוות על מצוות סיפור יציאת מצרים.

ג. בשם 'האמרי אמת' הביאו שבברכת ההלל יוצאים אנו ידי חובת ברכת המצוות על סיפור יציאת מצרים, שהרי פרק מיוחד בו, 'בצאת ישראל', המתירס לנס יציאת מצרים (הגש"פ ליקוטי יהודה עמ' לא).

אולם אחרים כתבו שאכן לא נתקנה ברכה על מצווה זו, מהטעמים דלהלן:

א. הרא"ש (שו"ת בשנים ראש' סי' קצו) פירש שלא תיקנו 'ברכת המצוות' על מצווה שהיא גופה ברכה. וכפי שעל מצוות 'ברכת המזון' אינו מברכים כיוון שהיא עצמה ברכה, כך על אמירת ההגדה שהיא כולה כעין ברכה ארוכה המסתיימת בברכת 'אשר גאלנו', אין מברכים.

ב. הגאון רבי צבי יחזקאל מיכלאזאן (שו"ת תירוש ויצהר' צא יד) פירש זאת על פי דברי האור זרוע' (ח"א סי' קט) שאין

בהתקרב ימי חג הפסח - חג האמונה, הנה לכם עצה נפלאה מרבנו בחיי (שמות יד א) שבאמצעותה תוכלו להשריש אמונה בלב ילדיכם:

"ומפני שהאמונה יסוד כל התורה כולה, תיקנו לנו רבותינו זיכרונם לברכה בתפילה ובברכות לענות אמן, שהוא נגזר מלשון אמונה."

**וכבר פסק הרמ"א (או"ח קכד ז):
"וילמד את בניו הקטנים שיענו אמן,
כי מיד שהתינוק עונה אמן, יש לו חלק לעולם הבא."**

בחג הפסח - כולנו מתחזקים בעניית אמן ובאמירת ברכות השחר בחברותא!

כמה מעלות טובות למקום עלינו

מהות הפיוט ומקורו

בסדר ההגדה אומרים אנו את הפיוט הקדמון: "כמה מעלות טובות למקום עלינו", שבו מונים אנו את מעלות ה' ואת חסדו שגמל עמנו בהשגחה פרטית, כשכל מעלה מסתיימת במילה 'דיינו'.

מקורו של פיוט זה קדמון עד מאוד. אמנם לא נזכר הוא בסדר ההגדה המובא במכילתא, אך הוא מוזכר בסדר ההגדה של רב סעדיה גאון, והעיד רבי אברהם בן הרמב"ם שאביו היה רגיל לאומרו ('מעשה רוקח' על הרמב"ם בסדר ההגדה).

את סיבת מיקומו של הפיוט בסדר ההגדה ביאר הרשב"ץ (הגש"פ וראה במהר"ל) שעניינו הוא המשך לדברי בעל ההגדה הקודמים: "מתחילה עובדי עבודה זרה היו אבותינו", שבהם הזכרנו את כל הפרשה שאומר מביא הביכורים לפני הכהן, בעת הביא את פרי הקטן כמנחת תודה לבורא יתברך על אין סוף הטובות שגמל עמו. ובטרם יתרגם הבורא ברחמי לקבל את מנחתו, מקדים הוא לפרט את כל הטובות העצומות שזכה להן מידי הבורא, החל מ'ארמי אובד אבי' ועד ליציאת מצרים.

פיוט זה הוא כעין המשך ל'פרשת ביכורים' שקדמה לו, שאחר שפירטנו בה את הנסים שאירעו לישראל עד ליציאתם ממצרים, ממשיכים אנו לפרט ולתאר את הנסים שנגעשו לישראל משעה שיצאו ממצרים ואילך, עד כניסתם לארץ ובניין בית המקדש - מקום הבאת הביכורים.

במדרש הגדה' למלבי"ם כתב שפיוט זה הוא כעין פתיחה לאמירת ההלל; לאחר שסיימנו לפרט את כל נסי יציאת מצרים, בטרם נגיש לאמירת 'הלל' בהתלהבות, חובה עלינו להקדים באמירת פיוט, הוא שבו מצהירים אנו על הכרתנו בכך שכל נס וגם שאירע לנו היה ראוי להלל בפני עצמו.

כמה מעלות טובות למקום עלינו

הרה"ק רבי לוי יצחק מברדיטשוב ('קדושת לוי' דרוש לפסח, וכע"ז כתב השל"ה מס' פסחים רה) תמה על פשר השלשון 'למקום עלינו' הלאו מן הדין היה לומר: 'מהמקום עלינו?' וביאר על פי דרכו, כי בשל רוב רחמי של הבורא יתברך על בראויו, יש לו נחת רוח מכך שנהנים הם מן הטובות הרבות שהוא משפיע עליהם, ונמצא ששתי בחינות יש בטובות אלו; 'למקום' ו'עלינו'.

'דיינו' או 'דיינו'?

בפשוטו, מילת 'דיינו' נאמרת כקביעת עובדה, ומשמעותה היא שאפילו היה הקדוש ברוך הוא עושה עמנו אך ורק נס זה, יכולים היינו להסתפק בו לבדו.

אך רבים ממפרשי ההגדה תמהו, איש איש בדרכו, כיצד ניתן לומר על כל נס שהיינו יכולים להסתפק בו בלבד, כגון: "אילו חסדו לפני ה' סיני ולא נתן לנו את התורה", הרי כל אחד מן הנסים הגמנים בפיוט הוא פוט מתהליך בניינו של עם ישראל, ובהיעדר אחד מהם חסרים היינו חיסרון גדול?

ביאר המלבי"ם במדרש הגדה, כי ודאי שאינו באים לומר שדי היה לנו באחד מן הנסים, אלא שדי בכל אחד מן הנסים כדי שנתחייב להודות עליו בפני עצמו.

הוסיף ואמר על כך הגה"צ רבי אלי' ראטה זצ"ל; שלא לחינם האריך בעל ההגדה בפיוט 'דיינו', שבו אנו מודים על כל תהליך וכולב בגאולתנו ממצרים, אלא כדי ללמדנו שלעולם לא נסתפק בהודאה כללית, אלא עלינו לפרט תמיד לפרטי פרטים את כל החסד שעושה עמנו הקדוש ברוך הוא בכל עת ובכל רגע ('איש חסיד היה' עמ' שפד).

באופן אחר ביאר בהגדת 'מעשי ה' לרבי אליעזר אשכנזי, שלשון 'דיינו' היא בדרך תמימה: וכי דינו בנס זה? כלומר: וכי היינו יכולים להגיע לשלמותנו בדתנו? ובדרך משל דימה זאת למלך שהמליך את אחד מאוהביו למושל על מדינה פלוגית. ביום מן הימים הגיע לבקרו ומצא שאינו יודע גינוני מלכות, לכן מיהר ללמדו טכסיס מלכות. לאחר מכן ראה שאין לו בגדי מלוכה והעניק לו אותם, וכן הלאה דאג לו לכל מחסורו וגינה העלה וגידל את שמו עד שנשלם בדרגותיו. כשהגיע לרומ המלה ולפסגת הרוממות, וכבר הבין גינוני מלכות מה הם, שיבח אוהב המלך את מלכו ואמר: "הנה עתה רואה אני שכל פרט ופרט שהעניקני המלך נחוץ היה לי עד מאוד, ולא הייתה לי אפשרות להתקדם בלעדיי".

כן גם אנו, לאחר שזכינו כבר להגיע לארץ ישראל ולבית הבחירה, יכולים לראות ולהבין כיצד כל פרט מ'יציאתנו ממצרים ועד הגיענו לארץ ישראל ולבנין בית המקדש הינו נדבך חשוב והכרחי, לכן כאשר משבחים אנו את מלכנו ומוקירים את חסדו, תמהים על כל מעלה ומעלה: הכיצד יכולנו להגיע לשלמותנו בלעדיה?

כנגד מה תוקנו ט"ו שבחים אלו?

יש שכתבו (ר"י בר יקר, רוקח, אבודרהם ועוד) כי חמשה עשר השבחים שעליהם אנו מודים ב'דינו' תוקנו כנגד ט"ו שירי המעלות שתיקן דוד המלך בתהלים ('המעלות' - ע"ש ט"ו המעלות שהיו בבית המקדש). והוסיף המהר"ל כי הטעם שמוקדש ט"ו מעלות, הוא כיוון שאחר ט"ו מעלות ניתן רק לרדת, כפי שרואים אנו שהלבנה עולה בכל חודש ט"ו ימים, ויורדת בחמשה עשר הימים שלאחר מכן.

הגרי"א כתב שהם כנגד ט"ו הדורות שהיו מאברהם אבינו - אבי אומתנו, ועד לשלמה המלך שבנה את בית המקדש, ואילו הם: אברהם, יצחק, יעקב, ירדף, פרץ, חצרון, רם, עמינדב, נחשון, שלמון, בועז, עובד, שיי, דוד ושלמה.

ובהגש"פ יוגד שמואל' לאחד מנאוגי ספרד הראשונים כתב שכנגד ט"ו מעלות אלו תיקנו ט"ו פעמים את האות ו'יו' בתפילת 'אמת ויציב', שידח עם האות א' של 'אמת' הן בגימטריה צ"א כגימטריה אמן משמעותה אמת. כי באמית' 'אמת ויציב' אנו מאמינים את פרשת יציאת מצרים שהזכרנו ב'קריאת שמע'.

החסד שבהריגת הבכורות תחילה

רבים דקדקו בלשון: "אילו עשה באלהיהם ולא הרג את בכוריהם דינו", הרי כתוב מפורש הוא: "והקפית אף בכוֹר..." (שמות יב יב) ורק לאחר מכן נאמר: "וּבְכָל אֶלֶּהי מִצְרָיִם אֶעֱשֶׂה שְׁפָטִים" (שם), ונמצא כפול שבהריגת הבכורים קדמה לעשיית השפטים באלהיהם.

ביאר הרה"ק ה'שר שלום' מבעלזא: במסכת עבודה זרה (נב ב) מבואר כי כחלק ממצוות ביטול העבודה הזרה יש לבטל אף את משמשיה, אך אם הקדים וביטל את העבודה הזרה, ממילא התבטלו משמשיה. והנה, ש'כלבו' (סי' נח) מבואר שהבכורים היו הכמרים בבתי העבודה הזרה שבמצרים ועל כן היה מן הדין לבטלם, אך אילו היה הקדים הקדוש ברוך הוא לפגוע באלוהי מצרים כסדר הכתוב, שוב לא היה לו צורך לעשות דין בבכורים שהיו משמשיהם.

על כך אנו מודים בפיוט זה: "אילו עשה באלהיהם ולא הרג את בכוריהם דינו" - שאילו הקדים הקדוש ברוך הוא לפגוע באלוהי מצרים, דינו כי ממילא לא היה צורך להפיר מהבכורים. אם כן חסד עשה ה' בכך שהקדים והרג את הבכורים לפני שפגע באלוהי מצרים, כך זכינו שניפרע משניהם גם יחד (הגש"פ 'אצותיהם של צדיקים').

מסירות נפש שהובילה לפסגות

ידוע היה הגאון רבי שמשון פינקוס זצ"ל באש אהבת השם שבערה בקרבו ללא לאות. אש זו אשר אפינה כל כך את דרשותיו הסוחפות שבהן הלהיב לבבות ישראל לתורה ולעבודת השם, הפכה ללבה רותחת בכל עת שהיה הוא גופו עוסק במצוות. כל מצווה שהיא, 'בין אדם לחברו' או 'בין אדם למקום', קיבלה אצלו משמעות מופלאה; הוא היה 'נכנס' אליה בכל תוקפו וכוחו ולא היה מניח כל מאמץ שבעולם כדי לקיימה בשלמות.

חלק נכבד מחיי הקדיש רבי שמשון לנושא התפילה, שאותה הגדיר חז"ל (ברכות ו ב ורש"י שם) כ'דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם'. לא ייפלא אפוא כי רבות מהדרשות שמסר בחייו הוקדשו לחיזוק עבודה זו, ואף חיבור מיוחד בשם 'שערים בתפילה' הקדיש לרוממה ולפאה.

בערבי פסחים ניכרה מעלתו באופן מיוחד: ההכנות לחג היו נעשות בידיו בדחילו ורחימו, מתוך כובד ראש שקשה למצוא דוגמתו ומבלי להחמיץ ולו פרט קטן שיוכל להעלות את איכות המצווה לשמי רום.

כמה סמלית הייתה העובדה שאף פסירתו הטרגית אירעה בערב בדיקת חמץ, בשובו ממסע חיזוק בהיכלי התורה, ששולב כדרכו במעשי חסד ובהכנות לחג הפסח הממשמש ובא.

*

במשך השנים ניסו רבים לדלות ממנו את סודו; כיצד זכה להתרומם לפסגות גבוהות כל כך ומהיכן התחילה עלייתו, אולם הוא בענותותו לא אבה לספר, עד לאותה עת רצון שבה החליט לשתף את מקורביו, וכה היו דבריו:

"בהיותי תלמיד ישיבת בריסק התגוררתי בדירה המשותפת לי ולכמה חברים נוספים. כיוון שהייתי בן חז"ל ולא שבת' לביתי לחג הפסח, נוצר מצב שבילי בדיקת חמץ נותרתי לבדי בדירה, כך שהוטלה עליי מצווה בדיקת החמץ בדירה כולה.

הדירה הגדולה הייתה ישנה ומוזנחת למדי, כך שתהליך הבדיקה נמשך אל עומק הלילה. במשך כמה שעות עמלתי לבדוק חדר אחר חדר, מבצע שהיה כרוך במאמץ ניכר של פינוי חפצים שהפריעו למלאכה, ועוד כהנה וכהנה מפריעים ומעכבים. סוף סוף סיימתי את המלאכה, קרוב לחצות הלילה. צנחתי על הכיסא בתשישות, עייף ויגע, אך חזיר בתחושת סיפוק.

אלא שדבר מה הטריד פתאום את מנוחתי; נזכרתי בעליית הגג, שעל אף שהייתה משותפת לכלל דירי הבניין, והכול היו חייבים בבדיקתה, ידעתי כי אם לא אבדוק אותה - איש לא יעשה זאת.

בלבי התחוללה מלחמה: מצד אחד הייתי תשוש ועייף, וגם ידעתי כי מילאתי זה מכבר את חובתי בהלכותי מעל ומעבר לנדרש ממני, אולם מאידך, ידעתי כי מחשבות אלו מקורן בעייפות החומר, ומצד הדין לכתחילה עלי לבדוק את עליית הגג.

אחר דקות ספורות של התחבטות, גמלה בלבי ההחלטה: לא להיכנע! החלטתי לקיים את המצווה באופן מושלם ובמסירות נפש, ומיד טיפסתי בשארית כוחותי לעליית הגג. כשפתחתי את הדלת הרעועה והדלקתי את האור, עמדתי המום מן המחזה שנגלה לפני עיני; ניכר היה ששנים רבות לא נוקתה העלייה כלל וכלל. הרצפה הייתה מכוסה בשכבת עבה של אבק סמיך, ובכל פינה ופינה התגוללו חפצים בערבוביה מוחלטת.

'וכל אדם צריך לכבד חזרויו קודם הבדיקה' - נזכרתי בהלכה המפורשת ב'שולחן ערוך', אולם העייפות שפשטה בכל אבריי, כמעט וגרמה לי להתייאש.

אלא שאז נזכרתי כי גמרתי אומר לקיים את המצווה במסירות נפש ויהי מה! וכך, כאילו לא סיימתי זה עתה מלאכה מפתיעה בת כמה שעות, אזורתי את שארית כוחותי, מילאתי דליי מים והתחלתי במלאכה.

זר כי היה נקלע לעליית הגג באותה שעה, הייתי נתקף בהלם מהמראה המוזר שלפניו: בחור ישיבה אמריקני טיפוס מבוסס בבוץ ובטיש ועוסק במלאכת ניקוי של מקום שכמעט ולא דרכה בו רגל אדם, וכל זאת לאחר חצות הליל של ערב פסח...

רק קרוב לעלות השחר הצלחתי סוף סוף לבדוק את החמץ, כשכל גופי רועד מהמאמץ העצום והעייפות המתירה, וכשיסיימתי כבר עלה השחר. בבוקר, לאחר התפילה קיוויתי לנוח קמעא, אלא שטרדות מצוות היום, כשרפת החמץ ועוד, גרמו לי לוותר על מנוחתי על אף התשישות והעייפות הנוראה.

טרם תפילת ערבית של ליל הסדר הרהרתי לעצמי בעגמה; מי יודע איזה 'סדר' צפוי להיות לי אחר שהעייפות תכריע אותי, ומי מדבר על ארבע הכוסות שעליי לשתות... נישתי לתפילה ברגשות מעורבים, אולם ברגע שהתחלתי להתפלל שכחתי מהכול; כמין רוח קדושה החלה לאפוף אותי, ותחושה מתוקה שכמות לא חשתי מעולם מילאה את כול חושיי.

באותה תחושה מרוממת ומיוחדת התחלתי בסדר הלילה, ולמרבה הפלא לא חשתי בעייפות כלל. להפך, הייתי דרוך כולי שלא לבזבז ולו רגע אחד מהלילה הקדוש. קראתי את ההגדה בהתורמומות נפש מיוחדת, ולבי עלה על גדותיו משמחה שכן טעם מתוק שכזה ממילות ההגדה לא טעמתי מעודי!

אף את יתר מצוות הלילה, כאכילת המצה והמרור ושתיית ארבע הכוסות, קיימתי בהתורמומות רוח בלתי רגילה. העייפות לא נגעה אליי כלל ועיקר, והרגשתי בכל ישותי שאני מוכן למסור נפש על קיומן של המצוות.

הפכתי לאדם אחר! חשתי קרבת אלוהים אמיתי, ואור גדול אפף אותי למשך כל הסדר, עד אחר חצות הלילה. לגודל פליאתי, גם אחר סיום הסדר לא הייתי מסוגל ללכת לישון. נותרתי עד כל הלילה ועסקתי בסיפור יציאת מצרים עד אור הבוקר.

הפתעתי לגלות כי התורמומות הנפש שבה הייתי שרוי בליל הסדר המשיכה ללוות אותי גם ביום-טוב שלמחרת, ולא סרה ממני גם בימי חול המועד. ניצלתי את ימי המועד לשקיעה עצומה בתורה ובתפילה. ניתן לומר שלא עסקתי בימי אותו הפסח בשום דבר, מלבד קרבת אלוהים.

באותה שנה חל שביעי של פסח בערב שבת, ובעת תפילת המנחה של יום שביעי של פסח עלו דמועות בעיניי. חששתי מאוד פן תפוגג ממני רוח הקדושה עם סיום ימי הפסח והמעבר ליום השבת. התחזקתי במחשבה כי יום השבת בנורא מקדוש מהיום טוב' שלפניו, החלטתי לנסות להמשיך בעלייתי הרוחנית וקיוויתי להמשיך סיוע ממרום. ואכן, באותה שבת חשתי לראשונה את טעמה הערב והמתוק של שבת קודש, ולראשונה הבנתי את מהות קדושתה.

ומאז החלה כל עלייתיי..."!

"אם יש בי משהו היום", סיים רבי שמשון לשתף את סודו המפעים, "הרי שהכול מכוחה של מצווה אחת מדרבנן, מצוות בדיקת חמץ, שנאחזתי בה וקיימתיה במסירות נפש!"

הגש"פ 'תפארת שמשון' בהקדמה